

HOOFDSTUK 13 DE SOORTEN

In dit hoofdstuk worden alle uit Nederland bekende soorten angeldragende wespen en mieren besproken. De soortbesprekingen zijn alfabetisch gerangschikt per genus, en de genera zijn alfabetisch gerangschikt per familie. Voor de volgorde van de families is de systematische naamlijst uit hoofdstuk 3 aangehouden.

INLEIDING

Familieteksten

De families komen in de volgende volgorde aan bod: Bethyridae, Chrysididae, Dryinidae, Embolemidae, Formicidae, Mutillidae, Sapygidae, Tiphiidae, Pompilidae, Vespidae, Ampulicidae, Sphecidae, Crabronidae.

De algemene opbouw van de familieteksten is als volgt:

- Korte omschrijving uiterlijk
- Taxonomie
- Verspreiding
- Biologie
- Determinatie

Elke familietekst is voorzien van één of enkele habitus-tekeningen. Er is gestreefd naar een habitustekening per subfamilie. Omdat de indeling in subfamilies binnen sommige families (zoals de goudwespen) nog sterk ter discussie staat, is hier soms van afgeweken. In deze gevallen zijn tekeningen gemaakt van soorten uit genera die sterk van elkaar verschillen.

Genusteksten

Binnen de families zijn de genera op alfabetische volgorde gerangschikt. Informatie over de indeling in subfamilies is terug te vinden in de systematische naamlijst in hoofdstuk 3. De teksten per genus hebben geen indeling in subkopjes, maar er wordt dezelfde volgorde van onderwerpen aangehouden als in de familieteksten. De onderwerpen taxonomie en determinatie zijn echter alleen behandeld indien relevant.

Soortteksten

Binnen de genera zijn de soorten op alfabetische volgorde gerangschikt. Informatie over de indeling in subgenera is terug te vinden in de systematische naamlijst in hoofdstuk 3 en vaak ook in de bijbehorende genustekst. De indeling van de tekst wijkt enigszins af van die bij de familie- en genusteksten.

Het soortkopje vermeldt de wetenschappelijke naam en (indien beschikbaar) de Nederlandse naam. Auteursschap en jaar van publicatie zijn weggelaten (deze zijn te vinden in de systematische naamlijst in hoofdstuk 3).

De tekst begint met een korte omschrijving van het uiterlijk van de soort. Deze is bedoeld om een algemeen beeld te geven en niet om de soort mee te kunnen determineren. De beschrijving eindigt met de opgave van de lengtematen voor respectievelijk mannetjes en vrouwtjes. Bij eusociale soorten zijn vrouwtjes opgesplitst in koninginnen en werksters.

Indien de determinatie met de in de familie- en genusteksten genoemde literatuur problemen oplevert, wordt de beschrijving gevolgd door aanwijzingen voor het op naam

brengen van de soort, met aanbevelingen voor geschikte literatuur.

Voor zover relevant voor Nederland wordt de omschrijving van het uiterlijk gevolgd door informatie over taxonomische problemen, ondersoorten etc. Dit komt met name voor in de teksten van Bethyridae, Chrysididae en Dryinidae.

Onder *Verspreiding* wordt een korte aanduiding gegeven van de totale verspreiding en de verspreiding in Europa, gevolgd door een bespreking van de Nederlandse verspreiding. In de bijbehorende verspreidingskaartjes zijn de volgende symbolen gebruikt:

■ vindplaatsen voor 1980

● vindplaatsen vanaf 1980

Bij een groot deel van de soorten is naast het kaartje aangegeven wat de huidige status van de soort is en of hij is toe- of afgenomen. Deze aanduidingen zijn gebaseerd op de berekeningen in hoofdstuk 10. Ook wordt – indien van toepassing – in rode letters aangegeven of een soort bedreigd of verdwenen is. In hoofdstuk 10 wordt uitgelegd welke soorten waarom als bedreigd beschouwd worden. Een officiële rode lijst van wespen en mieren bestaat nog niet, maar dit zou gezien kunnen worden als een eerste aanzet hiertoe. Bij aanduidingen van vindplaatsen is tussen haakjes een afkorting gebruikt om de provincie aan te geven. Deze afkortingen zijn als volgt:

DR	Drenthe	NB	Noord-Brabant
FL	Flevoland	NH	Noord-Holland
FR	Friesland	OV	Overijssel
GE	Gelderland	UT	Utrecht
GR	Groningen	ZE	Zeeland
LI	Limburg	ZH	Zuid-Holland

Soms worden natuurhistorische musea genoemd om de plaats van bewaring van bepaalde exemplaren aan te geven. In twee gevallen worden hiervoor afkortingen gebruikt:

RMNH	Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden
ZMAN	Zoölogisch Museum Amsterdam, Nederland

Onder het kopje *Biologie* komen de volgende onderdelen in deze volgorde aan de orde (voor zover informatie beschikbaar is): biotopen, vliegtijd, voortplanting, nestplaatsen, gedrag, prooien, broedzorg, larvale ontwikkeling en parasieten. De vliegtijd wordt geïllustreerd aan de hand van een vliegtijd-diagram. In dit staafdiagram is elke maand opgedeeld in drie perioden van 10 dagen (decaden). Per periode is het aantal vangsten van de soort weergegeven, boven voor de mannetjes en onder voor de vrouwtjes. Bij enkele sociaal levende plooiwingswespen zijn mannetjes en koninginnen aangeduid in één diagram, terwijl de werksters in een apart diagram er onder zijn aangegeven. Bij mieren is afgezien van het maken van vliegtijd-diagrammen, omdat zij in principe het gehele jaar door gevonden kunnen worden. Koninginnen en mannetjes hebben weliswaar een echte 'vliegtijd', maar uit de bestandsgegevens is vaak niet af te leiden of het om gevleugelde of ongevleugelde koninginnen gaat. Bovendien kunnen gevleugelde mieren lange tijd in het nest blijven voordat zij uitvliegen.